

**Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o dostopnosti kot človekovi pravici za invalide
(mnenje na lastno pobudo)**

(2014/C 177/03)

Poročevalec: g. VARDAKASTANIS

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 14. februarja 2013 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Dostopnost kot človekova pravica za invalide.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 19. novembra 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 495. plenarnem zasedanju 21. in 22. januarja 2014 (seja z dne 21. januarja) s 152 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO poziva institucije EU, naj priznajo, da že člen 9 Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov pomeni človekovo pravico, zato je treba z njegovim polnim izvajanjem s pomočjo pravnih in političnih ukrepov ustvariti potrebne pogoje za dostop invalidov do vseh vrst okolij in različnih področij življenja. To je odločilnega pomena za polno uživanje njihovih državljanskih in političnih pravic, kakor tudi socialnih, ekonomskih in kulturnih pravic. Dostopnost koristi celotni družbi.

1.2 EESO poziva vse institucije, politične organe in agencije EU, vključno z EESO, naj po posvetovanju z evropskim invalidskim gibanjem pripravijo konkreten načrt za zagotovitev dostopnosti med drugim svojih prostorov, spletišč in dokumentov.

1.3 EESO se zaveda, da je dostopnost temeljni pogoj za trajnost in za njeno socialno razsežnost v boju proti revščini in marginalizaciji ter za spodbujanje socialne kohezije.

1.4 EESO priznava pozitivne korake na področjih, kot so prevoz in telekomunikacije (npr. digitalna agenda), vendar je potrebno več ukrepov, tudi na notranjem trgu.

1.5 EESO priznava, da že nedostopnost pomeni diskriminacijo, zato poudarja potrebo po razvoju protidiskriminacijske zakonodaje EU in poziva Svet, da odpravi blokado predloga direktive o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost COM(2008) 426 final (člen 19 PDEU).

1.6 EESO poziva Evropsko komisijo, naj izpolni svojo že davno sprejeto zavezo in predstavi pravno zavezujoč evropski akt o dostopnosti.

1.7 EESO poziva Evropski parlament in Svet EU, naj dopolnita sedANJI predlog direktive o dostopnosti spletišč organov javnega sektorja v skladu z mnenjem EESO o dostopnosti spletišč organov javnega sektorja⁽¹⁾ in predlogi Evropskega invalidskega foruma.

1.8 EESO poziva institucije EU, naj se dogovorijo o vključitvi obveznih predhodnih pogojev o dostopnosti in invalidnosti v sedanjo uredbo o skupnih določbah o strukturnih skladih ter v instrumente zunanje pomoči in druge instrumente financiranja.

1.9 EESO meni, da EU in države članice ne smejo izkoriščati krize in posledičnih varčevalnih ukrepov kot izgovor, da se dostopnost ne spoštuje kot človekova pravica.

⁽¹⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 116–121.

1.10 EESO ugotavlja, da je treba pri uveljavljanju dostopnosti kot človekove pravice upoštevati naslednja temeljna načela: svoboda izbire in gibanja, neodvisno življenje, primerne prilagoditve, udeležba, univerzalno oblikovanje in obveznosti sprejetja ukrepov na podlagi predvidevanja.

1.11 EESO poziva EU in države članice, naj v sodelovanju s predstavniškimi invalidskimi organizacijami vzpostavijo mehanizme za spremljanje in izvrševanje.

1.12 EESO poudarja, da je treba razsežnost dostopnosti vključiti v naslednja področja politike: pravna sposobnost, politična udeležba, zaposlovanje, državna pomoč, promet, izobraževanje, dostop do blaga in storitev, raziskave, zunanja politika in stanovanja.

1.13 EESO meni, da bi morale institucije EU pri izvajanju določb Konvencije ZN o pravicah invalidov dostopnost vključiti v naslednje instrumente: standardizacijo, usklajevanje, tehnične zahteve, spodbude za podjetja, sindikalne politike in kolektivne pogodbe.

1.14 EESO poudarja, da so strategije ozaveščanja ključno sredstvo za doseganje spoštovanja dostopnosti kot človekove pravice v družbi, pri državljanih in glavnih akterjih, kot so šole in množični mediji, v skladu s členom 8 Konvencije ZN o pravicah invalidov.

1.15 EESO meni, da bi bilo treba dostopnost vključiti v učne programe znanstvenih strokovnih področij (kot so arhitektura, strojništvo, računalništvo itd.).

1.16 EESO meni, da primanjkuje statističnih instrumentov, s katerimi bi podprli uveljavljanje dostopnosti kot človekove pravice, in zato poziva Eurostat, naj zagotovi njihov razvoj.

1.17 EESO ponovno potrjuje svojo zavezo iz predhodnih mnenj, da bo ustanovil usmerjevalni odbor za spremljanje izvajanja Konvencije ZN o pravicah invalidov.

2. Uvod

2.1 Pristop do invalidnosti z vidika človekovih pravic pomeni, da imajo EU kot pogodbeni stranka Konvencije ZN o pravicah invalidov in vsi državljani odgovornost za ustvarjanje družbe, v kateri vsi, vključno z invalidi, lahko uživamo svoje državljanske, politične, ekonomske, socialne in kulturne pravice.

2.2 Opredelitev invalidov iz Konvencije ZN o pravicah invalidov podpira in utrjuje pristop do invalidnosti z vidika človekovih pravic: *Invalidi so ljudje z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi.*

2.3 EU je Konvenciji, ki jo je podpisala, priložila seznam pristojnosti in vanj vključila tudi dostopnost. Ta konvencija je edini sporazum o človekovih pravicah, ki ga je doslej sklenila EU.

2.4 Svetovno poročilo o invalidnosti (2011) Svetovne zdravstvene organizacije in Svetovne banke poudarja, da so grajeno okolje, prevoz, informacije in komuniciranje invalidom pogosto nedostopni ⁽²⁾.

2.5 Dostop do fizičnega okolja in javnega prevoza je predpogoj za prosto gibanje invalidov, ki je zajamčeno s členom 13 Splošne deklaracije o človekovih pravicah in členom 12 Mednarodnega pakta o državljskih in političnih pravicah. Podobno se je dostop do informacij in komuniciranja obravnaval kot predpogoj za svobodo mišljenja in izražanja, ki je zajamčena s členom 19 Splošne deklaracije o človekovih pravicah in členom 19(2) Mednarodnega pakta o državljskih in političnih pravicah ⁽³⁾.

⁽²⁾ Svetovni poročilo o invalidnosti, str. 10.

⁽³⁾ Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah v členu 25(c) predpisuje, da mora imeti vsak državljan pod enakimi splošnimi pogoji dostop do javne službe svoje države. Določbe tega člena bi bile lahko podlaga za vključitev pravice dostopa v pogodbe o temeljnih človekovih pravicah. Del 2 in 3. Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije vsem zagotavlja dostop do vseh krajev in storitev, ki so namenjeni za javno uporabo nasploh, kot so transport, hoteli, restavracije, kavarne, gledališča in parki (člen 5(f)). Tako se pravica do dostopa samostojno obravnava kot pravica, kar je precedens v mednarodnem pravnem okviru o človekovih pravicah. (Osnutek splošnega komentarja k členu 9 – odbor ZN za Konvencijo o pravicah invalidov).

2.6 Kontaktna točka Konvencije ZN o pravicah invalidov (v Evropski komisiji) ima temeljno vlogo pri izvajanju Konvencije in to vlogo mora opravljati zelo proaktivno.

2.7 Svet EU je 29. oktobra 2012 odobril vzpostavitev okvira za zaščito, spodbujanje in spremljanje izvajanja Konvencije ZN o pravicah invalidov, ki ga sestavljajo evropski varuh človekovih pravic, odbor Evropskega parlamenta za peticije, Agencija Evropske unije za temeljne pravice, Evropski invalidski forum in Evropska komisija.

2.8 EESO pozdravlja polno vključitev Evropskega invalidskega foruma v ta okvir in poudarja, da je treba civilno družbo tesno vključiti v njegove postopke.

2.9 Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov priznava dostopnost kot pravico v členih 9, 3 in 21.

2.10 Členi Konvencije o dostopnosti vzpostavljajo pomembno samostojno pravno/politično agendo, ki je ni mogoče obravnavati ločeno, zato je treba dostopnost obravnavati kot dejavnik, ki omogoča in olajšuje uveljavljanje vseh ostalih državljskih, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic.

2.11 V zadnjih letih je bila dostopnost deležna večje pozornosti zakonodajalca EU in je bila med drugim vključena v politična področja, kot so javna naročila, strukturni skladi in drugi instrumenti financiranja, pravice potnikov, področje tehničnih standardov (tehnične specifikacije za interoperabilnost za osebe z omejeno mobilnostjo – TSI PRM) in zaposlovanje. To je zlasti pomembno z vidika staranja evropskega prebivalstva.

2.12 Evropska strategija o invalidnosti, glavni poseben politični instrument o invalidnosti, je na tem področju opredelila konkretne cilje na ravni EU. Evropska komisija se je s to strategijo zavezala, da predstavi pravno zavezujoče ukrepe za doseg dostopnosti, vključno s spletno dostopnostjo in evropskim aktom o dostopnosti ⁽⁴⁾.

2.13 Digitalna agenda za Evropo je dober model za uvajanje splošnih političnih strategij in hkratno vključevanje posebnih ukrepov za zagotavljanje dostopa invalidom. Napredek na področju dostopnosti se bo prenesel v družbo in gospodarstvo na splošno, kar bo odprlo nova delovna mesta in prineslo dodano vrednost. Rezultat polnega izvajanja te agende bi morala biti digitalna Evropa brez ovir za invalide.

2.14 Treba je izkoristiti potencial, ki ga ima dostopnost za notranji trg, saj bo okrepila nadnacionalno mobilnost v Evropi ter hkrati olajšala mobilnost delavcev in invalidov. Treba bi bilo zagotoviti dostop do programov vseživljenjskega učenja. Tudi evropske strategije za zaposlovanje bi morale vsebovati ohranjanje delovnih mest in preusposabljanje za delavce, ki so postali invalidni v delovnem obdobju.

2.15 Strategija Evropa 2020 bi lahko zavzela celovitejši pristop k invalidnosti ter vključila dostopnost ter sodelovanje invalidov in njihovih predstavniških organizacij. Zaradi pomanjkanja celovitih kazalnikov za invalidnost v tej strategiji je invalidnosti namenjena premajhna pozornost, na voljo ima premalo informacij in premalo sredstev. Ustvarjanje delovnih mest je temeljna strategija za zagotavljanje socialne vključenosti.

2.16 EESO poudarja, da je treba narediti še veliko več, zato pozdravlja predlog Evropske komisije za direktivo o dostopnosti spletišč organov javnega sektorja.

2.17 EESO poziva Evropsko komisijo, naj izpolni svojo zavezo in brez odlašanja ali prelaganja predlaga pravno zavezujoč evropski akt o dostopnosti.

2.18 Gospodarska kriza občutno vpliva na uveljavljanje človekovih pravic invalidov, vključno z dostopnostjo. Ravni dostopnosti se slabšajo in tako se razvijajo vse bolj nedostopne družbe. Treba je dodati, da je gospodarska kriza prizadela vse družine, vendar pa so nesorazmerno močno prizadete družine z invalidnimi otroci ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Kot predstavljeno v delovnem programu Evropske komisije za leto 2012, točka 99.

⁽⁵⁾ Odbor za pravice otroka je sprejel Splošni komentar o št. 9 (2006) o pravicah invalidnih otrok. Pomen dostopnosti je Odbor za pravice otroka znova poudaril v Splošnem komentarju št. 17 (2013) o pravici otroka do počitka, prostega časa, igre, rekreacijskih dejavnosti, kulturnega življenja in umetnosti (člen 31).

2.19 EU mora sprejeti poseben program, s katerim bo invalidnim otrokom zagotovila dostop do vseh okolij in področij življenja.

2.20 Evropa potrebuje vključujočo rast in dostopnost kot temeljni pogoj za doseganje trajnosti in zlasti za izvajanje njene socialne razsežnosti v boju proti revščini in marginalizaciji ter za spodbujanje socialne kohezije prek vključevanja invalidov.

3. Dostopnost kot človekova pravica

3.1 EESO meni, da je „dostopnost kot človekovo pravico“ treba preoblikovati v politični in operativni koncept. To je koncept, ki velja za celotno družbo in ne le za invalide.

3.2 EESO poudarja, da je pravica do dostopnosti človekova pravica in jo je v zvezi s politično agendo treba razumeti na dva načina:

- kot samostojno človekovo pravico, ki pomeni možnost neodvisne in varne udeležbe, ravnanja, komuniciranja in obveščenosti; in
- kot človekovo pravico, ki je neločljivo povezana z izvajanjem drugih človekovih pravic, zaradi česar je temeljni dejavnik, ki omogoča in olajšuje izvajanje ostalih pravic.

3.3 EESO priznava smernice Konvencije ZN o pravicah invalidov za razvijanje koncepta o dostopnosti in meni, da bi oblikovanje politike na tem področju morale vključevati:

- omogočanje invalidom, da samostojno živijo in polno sodelujejo na vseh področjih življenja; in
- sprejetje ukrepov, ki vključujejo preprečevanje, prepoznavanje in odpravo ovir pri dostopnosti.

3.4 EESO podpira zagotavljanje samostojnega življenja (povezanega z neodvisnim življenjem v skupnosti in družbenim življenjem), kot je navedeno v členu 19 Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov, s tremi glavnimi ukrepi:

- zagotavljanje, da invalidi lahko izberejo, kje želijo živeti;
- zagotavljanje podpore, ki jo invalidi potrebujejo, da lahko uživajo enake pravice kot drugi člani družbe; in
- zagotavljanje, da imajo invalidi dostop do splošnih storitev pod enakimi pogoji.

3.5 EESO poudarja, da morajo biti invalidi sposobni samostojno in neodvisno uveljavljati pravico do svobodne izbire pod enakimi pogoji kot vsi drugi.

3.6 EESO je seznanjen s Svetovnim poročilom o življenju in vključenosti v skupnost (*Global Report on living and being included in the community*)⁽⁶⁾ združenja Inclusion International, ki poudarja, da osebe z motnjami v duševnem razvoju ne morejo uveljavljati osnovnih pravic dostopnosti, kot je posedovanje ključev lastnega doma, pravica do dostopa do trgovinskih storitev, pravica odločanja, kam se sprehoditi, ali pravica iti s sošolci na igrišče.

3.7 EESO se zaveda, da zapiranje v zavode pomeni grobo kršitev človekovih pravic in je žal posledica razvoja socialnih storitev v Evropi v primerjavi s preostalim svetom, s katerim se soočajo vse države članice Evropske unije ne glede na njihov življenjski standard. Strategijam za odpravo zavodov mora slediti razvoj alternativnih storitev, ki slonijo na skupnosti, saj brez storitev ne more biti izboljšanja: invalidi postanejo brezdomci.

⁽⁶⁾ <http://inclusion-international.org/living-in-community/>.

3.8 EESO meni, da je treba „oviro“ razumeti ne zgolj kot fizično oviro, ampak tudi ovire v odnosu in zakonodaji ter politiki, vedenju in navadah, premajhni ozaveščenosti in kulturni diskriminaciji. EESO želi poudariti, da odprava teh ovir koristi celotni družbi.

3.9 EESO poudarja, da je treba nameniti več pozornosti priznavanju znakovnega jezika in drugim oblikam komuniciranja za gluhe ter pretvorbi govora v besedilo za naglušne osebe. Prav tako bi morale biti na voljo službe za zagotavljanje dokumentov v Braillovi pisavi in bralnikov zaslona za slepe ter enostavno razumljive informacije za osebe z duševnimi in vedenjskimi motnjami.

3.10 EESO želi poudariti, da opremljenost z znaki, dostopne informacije in komuniciranje, podporne storitve, orientacija in gibanje v stavbah in skozi stavbe nujna za mnoge invalide, zlasti tiste s kognitivno izčrpanostjo.

3.11 EESO poudarja dva temeljna instrumenta, ki jih je treba vključiti v analizo dostopnosti kot človekove pravice:

— „primerna prilagoditev“ pomeni „potrebne in primerne spremembe ter prilagoditve, ki ne nalagajo nesorazmernega ali nepotrebnega bremena, kadar so v posameznem primeru potrebne, da se invalidom na enaki podlagi kot drugim zagotovi uživanje ali uresničevanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin“ (člen 2 Konvencije o pravicah invalidov). Primerne prilagoditve nikakor ne smejo morejo biti nadomestek za obveznost zagotavljanja dostopa do infrastrukture, grajenega okolja ter storitev in blaga v skladu z načeli univerzalnega oblikovanja. Namen primerne prilagoditve je zagotoviti pravičnost posamezniku, v tem smislu, da se mu zagotovita nediskriminacija in enakost, pri čemer se upoštevajo njegovo dostojanstvo, neodvisnost in izbira. EESO meni, da splošno izboljšanje dostopnosti vodi v več primernih prilagoditev;

— EESO meni, da bi bilo treba načelo „nesorazmernega ali nepotrebnega bremena“ izvajati v skladu s sedanjimi predpisi, zato poziva javne organe, naj nadzirajo in podprejo izvajanje razumnih prilagoditev na alternativne načine (skladi, javno naročanje itd.). V to bi morala biti vključena tudi ocena učinka, kjer bi pravica državljanov morala prevladati nad potrebami ponudnika. Pomembno je poskrbeti, da je pri uporabi načela primernih prilagoditev zelo malo izjem.

3.12 EESO meni, da bi univerzalno oblikovanje moralo biti vodilno načelo pri zagotavljanju polnega dostopa do družbe in da bi ga bilo v procesu oblikovanja politike moralo postati operativna zahteva, na primer z njegovim vključevanjem v člene uredb⁽⁷⁾. Splošno oblikovanje mora spremljati tudi razvoj dopolnilnih podpornih pripomočkov in tehnologij.

3.13 Izpolnjevanje obveznosti sprejetja ukrepov za zagotavljanje dostopnosti na podlagi predvidevanja lahko prinese ogromne koristi invalidom, saj se njihove potrebe predvidijo preden se dejansko pokažejo. Morebitne potrebe po proizvodih ali storitvah na tem področju bo treba upoštevati že v fazi zasnove.

3.14 Treba bi bilo razlikovati na eni strani med obvezo zagotavljanja dostopa do vseh novo zasnovanih, grajenih in izdelanih objektov, infrastrukture, blaga, proizvodov in storitev ter na drugi strani obvezo odprave ovir in zagotavljanja dostopa do obstoječega fizičnega okolja, prevoza, informacij in komuniciranja ter storitev, ki so na voljo splošni javnosti. Države pogodbenice so dolžne zagotoviti oboje, vendar pa je slednje treba izvajati postopoma, zato bi morale države pogodbenice jasno določiti trdne časovne okvire in nameniti ustrezna sredstva za odpravo obstoječih ovir⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Upoštevanje dostopnosti stavbe pri gradnji od vsega začetka lahko zviša celoten strošek gradnje do 0,5 % (v mnogih primerih jih pa sploh ne), medtem ko so stroški naknadnih adaptacij lahko višji od navedenega odstotka. Tudi dostopnost informacij in komuniciranja, vključno z IKT, bi bilo treba zagotoviti že od začetka, ker naknadne prilagoditve interneta in IKT lahko povečajo stroške in je bolj gospodarno, da se obvezni elementi dostopnosti IKT vključijo od najzgodnejših faz zasnove in gradnje. (Osnutek splošnega komentarja k členu 9 – odbor ZN za Konvencijo o pravicah invalidov). Povprečna življenjska doba stavbe ali druge fizične infrastrukture je več kot 50 let, medtem ko povprečna življenjska doba digitalne infrastrukture ne presega 3–4 leta. Treba je omeniti tudi, da so stroški gradnje veliko nižji.

⁽⁸⁾ Osnutek splošnega komentarja k členu 9 – odbor ZN za Konvencijo o pravicah invalidov.

3.15 EESO poudarja, da je osebna pomoč (vključno s „pomočjo človeka ali živali“, kot je navedeno v Konvenciji ZN o pravicah invalidov) temeljni ciljni ukrep, s katerim bi invalidom zagotovili dostop do mnogih pravic.

3.16 EESO priznava, da je nediskriminacija temeljni instrument spoštovanja človekovih pravic, vendar ni zadostna, če je ne spremljajo tudi drugi instrumenti, kot so pozitivni ukrepi in standardizacija ter usposabljanje delodajalcev, gradbenih inženirjev, arhitektov, pravnikov, ekonomistov itd. ter spodbujanje pravic invalidov med njimi. To usposabljanje bi morali vključiti v njihove izobraževalne programe. EESO meni, da je potreben napredek v zvezi s trenutno opuščnim predlogom direktive o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost COM(2008) 426 final (na podlagi člena 19 PDEU).

3.17 Obveznost zagotavljanja dostopnosti kot človekove pravice se ne bo dejansko izvajala, če pri obravnavi dostopnosti ne bo poskrbljeno za obsežno in učinkovito sodelovanje invalidskih organizacij v skladu s členoma 4(3) in 33. Sodelovanje se lahko zagotovi, če invalidske organizacije prejmejo potrebna finančna sredstva za razvoj svojih dejavnosti podpore. EESO poziva k programu za zagotavljanje temeljnih pravic, ki bo nadomestil program PROGRESS in jamčil isto raven finančne podpore krovnim in posebnim invalidskim organizacijam.

3.18 EESO poudarja, da se stopnja uživanja človekovih pravic med invalidi razlikuje med podeželskimi in mestnimi območji in da je treba to neravnovesje odpraviti z učinkovitimi politikami na nacionalni in regionalni ravni.

3.19 Podjetja in zaposleni v EU bi morali vključiti dostopnost v svoje politike različnosti in spodbujati pripravo načrtov različnosti.

3.20 EESO se zaveda učinka, ki ga ima dostopnost na socialno kohezijo, zato bi morale trajnostne strategije EU vključevati dostopnost kot sredstvo za izvajanje njihovih ciljev.

3.21 EESO poudarja, da se invalidke srečujejo z omejevanjem uveljavljanja svojih pravic na področju zdravja, socialnega vključevanja, izobraževanja in zaposlovanja. Ta omejevanja vodijo v slabše življenjske pogoje, zdravstvene težave, brezposelnost in revščino. Enako velja za druge ranljive invalidne osebe, kot so otroci, starejše osebe in osebe, ki potrebujejo višjo raven podpore, saj se srečujejo z resnimi omejitvami pri uresničevanju svojih pravic.

3.22 EESO želi poudariti, da je današnja mladina prihodnost in da je treba ustvariti pogoje za dostop, da se mladim invalidom omogoči polno uveljavljanje njihovih pravic. EESO poziva EU, naj v politike na področju mladih vključi posebno razsežnost za podporo mladim invalidom.

4. Vpliv na zakonodajo in oblikovanje politike EU

4.1 EESO poudarja, da bi bilo po tem, ko se je EU pridružila Konvenciji ZN o pravicah invalidov, treba vse sorazmerne politične/pravne pobude v EU analizirati z vidika zagotavljanja samostojnega življenja za invalide, njihovega polnega sodelovanja ter odprave ovir in preprek. Ta koncept bi moral imeti vpliv na obstoječe predpise EU, med katerimi so nekateri podrobneje določeni v izjavi o pristojnostih.

4.2 EESO meni, da bi bilo notranji trg treba razviti tako, da vključuje invalidnost, standardizacijo in usklajenost dostopnosti kot način posodabljanja notranjega trga, ki bo tako v svetovnem gospodarstvu konkurenčnejši in bolj vključujoč. Tudi invalidnost ima gospodarsko vrednost.

4.3 EESO poziva k oblikovanju agende EU na podlagi dveh dejavnikov:

— človekove pravice do dostopnosti; in

— vključevanja dostopnosti v oblikovanje drugih temeljnih politik.

4.4 EESO meni, da je dostopnost temeljna pravica, ki zahteva poseben politični program, in poziva Evropsko komisijo, naj predstavi predlog programa o pravicah dostopnosti v zvezi z oblikovanjem politike.

4.5 EESO poziva k analizi naslednjih področij z vidika dostopnosti kot človekove pravice:

- dostop do nekaterih storitev in socialnih politik zahteva polno uveljavljanje pravne sposobnosti. EU bi morala zagotoviti usklajevanje načel pravne sposobnosti za invalide v EU;
- politična udeležba in volilne pravice invalidov na vseh volitvah (lokalnih in nacionalnih) ter zlasti na evropskih volitvah bi morali biti pravno zajamčeni z zagotavljanjem dostopnosti do volišč, glasovnic, informacij političnih strank itd.;
- državljanske pravice (lastnina, pravica do življenja, neodvisnost, varnost itd.). Dostop do teh temeljnih državljskih pravic je treba zagotoviti z ukrepom na evropski ravni, vključno z osebno pomočjo, da bodo invalidi pri uveljavljanju dostopnosti imeli svobodo izbire.

4.6 EESO poziva k razvoju konkretnih ukrepov za zagotavljanje dostopnosti kot človekove pravice na naslednjih področjih: preprečevanje učinkov gospodarske krize na standarde dostopnosti in neodvisno življenje invalidov; zagotavljanje dostopa do izobrazbe⁽⁹⁾; program za dostop do socialnih in kulturnih⁽¹⁰⁾ pravic (družbeni odnosi, rekreacija, turizem); mednarodno sodelovanje, finančno-trgovinski sporazumi in stališče EU na področjih, kot so naravne nesreče in razvojno sodelovanje, razvojni cilji tisočletja, prosilci za azil, in v povezavi z ZN in Mednarodnim denarnim skladom; na področju raziskav je treba uporabiti program Obzorje 2020; dostop do stanovanj, vključno do državnih stanovanj; ukvarjanje s športom kot sredstvom za socialno vključevanje, vključno z dostopom do objektov, prostorov, programov itd.

4.7 Vključevanje je mogoče doseči med drugim s kolektivnim ukrepanjem vseh deležnikov na številnih področjih temeljnih pravic:

- politične stranke EU morajo v interne postopke vključiti sredstva za omogočanje udeležbe invalidov. Socialni partnerji bi morali zagotoviti, da bodo kolektivne pogodbe vključevale invalide in sredstva za dostop do zaposlitve ter primerne prilagoditve. EESO pozdravlja okvirni sporazum EU o vključujočih trgih dela in poziva k polnemu izvajanju tega sporazuma na nacionalni ravni;
- organizacije civilne družbe bi morale spodbujati ukrepe, ki v svojih splošnih socialnih zahtevah vsebujejo dostop za invalide;
- vsi deležniki, omenjeni v tej točki, bi morali zagotoviti dostopnost svojih prostorov, spletišč in internih postopkov ter upoštevanje dostopnosti v politiki zaposlovanja.

⁽⁹⁾ Brez dostopnega prevoza do šol, brez dostopnih šolskih objektov, dostopnih informacij in komuniciranja invalidi ne bi imeli možnosti uveljavljanja pravice do izobraževanja (člen 24 Konvencije o pravicah invalidov). Šole morajo biti dostopne, to izrecno določa člen 9(1)(a) Konvencije o pravicah invalidov. Dostopen mora biti celoten proces vključujočega izobraževanja, ne le objekti, temveč tudi informacije in komuniciranje, podporne storitve in primerne prilagoditve v šolah (Osnutek splošnega komentarja k členu 9 – odbor ZN za Konvencijo o pravicah invalidov).

⁽¹⁰⁾ Člen 30 Konvencije o pravicah invalidov določa, da države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do sodelovanja v kulturnem življenju enako kot drugim in da sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom zagotavljajo dostop do:

- (a) kulturnega gradiva v dostopnih oblikah;
- (b) televizijskih programov, filmov, gledaliških predstav in drugih kulturnih dejavnosti v dostopnih oblikah;
- (c) krajev, v katerih potekajo kulturne prireditve ali storitve, kot so gledališča, muzeji, kinematografi, knjižnice in turistične storitve, in po možnosti dostop do spomenikov in kulturnih spomenikov in krajev državnega pomena.

Zagotavljanje dostopa do kulturnih in zgodovinskih spomenikov, ki veljajo za dediščino, je v nekaterih okoliščinah lahko težavno, vendar pa si države podpisnice morajo prizadevati za zagotovitev dostopa do teh krajev, kolikor je to mogoče. Dostop do mnogih spomenikov in krajev nacionalnega kulturnega pomena je urejen tako, da se je ohranila njihova kulturna in zgodovinska identiteta in edinstvenost. (Osnutek splošnega komentarja k členu 9 – odbor ZN za Konvencijo o pravicah invalidov).

Pogodba Svetovne organizacije za intelektualno lastnino o avtorskih pravicah za olajšanje dostopa do objavljenih del, ki je bila sprejeta junija 2013, bi morala zagotoviti dostop do kulturnega gradiva brez nerazumnih ali diskriminatornih ovir za invalide, zlasti tiste, ki imajo težave z dostopom do tradicionalnih tiskanih medijev.

4.8 EESO poziva, da se razvije in okrepi vključitev strategije o standardizaciji in dostopnosti v razvoj tehnologije.

4.9 EESO opozarja, da bo dostopnost omogočila razvoj dejavnosti v novih sektorjih, za kar bodo potrebna nova znanja in spretnosti, zlasti v sektorju informacijske in komunikacijske tehnologije. Invalidom je treba omogočiti, da premostijo digitalni razkorak ob podpori ciljnih politik EU.

4.10 EESO meni, da morajo vsi deležniki okrepiti zmogljivosti: javni organi, zasebna podjetja, civilna družba in invalidske organizacije. Posebno pozornost je treba nameniti MSP.

4.11 EESO poziva Evropsko komisijo, naj izpolni svojo dolgotrajno zavezo in predstavi pravno zavezujoč evropski akt o dostopnosti.

4.12 EESO pozdravlja predstavitev predloga o dostopnosti spletišč organov javnega sektorja in ponavlja priporočila iz mnenja o dostopnosti spletišč organov javnega sektorja ⁽¹¹⁾:

— splet (tj. storitve in vsebina) je postal skoraj samoumeven pri iskanju zaposlitve, pridobivanju informacij, dostopu do izobraževanja, nakupovanju in druženju;

— dostopne bi morale biti spletne vsebine storitev vseh subjektov (podjetij ali javnega sektorja).

4.13 EESO pozdravlja vključitev meril dostopnosti in pogojevanje v zvezi z invalidnostjo v predpise o strukturnih skladih in druga področja, kot so promet in pravice potnikov.

4.14 EESO meni, da bi morali redno potekati sestanki predsednikov EU o invalidnosti in sestanki generalnih direktorats Evropske komisije o izvajanju Konvencije ZN o pravicah invalidov, kot je bilo napovedano, na njih pa bi morali sodelovati predstavniki evropskega invalidskega gibanja, da se zagotovi politično spremljanje in spodbujanje uresničevanja Konvencije ZN o pravicah invalidov, vključno z določbami o dostopnosti.

4.15 EESO poudarja, da bi, čeprav je jasno, da je zagotavljanje financiranja za dostopnost nezadostno, vključitev dostopnosti kot merila v sedanje sisteme financiranja pomenila določen napredek na tem področju: strukturne sklade, sveženj socialnih naložb, prihodnje splošne skupinske izjeme za državno pomoč pri zaposlovanju, smernice TEN-T.

4.16 EESO meni tudi, da je treba izboljšati dostop do množičnih medijev in prepoznavnost invalidov v tovrstnih medijih.

5. Spremljanje

5.1 EESO poziva k pripravi strategije za okrepljeno vlogo državljanov, ki je temeljni način za zagotavljanje polnega uresničevanja dostopnosti. Potrebne so kampanje ozaveščanja in invalidi ter vsi ostali državljani morajo biti seznanjeni s svojimi pravicami dostopnosti.

5.2 EESO obžaluje, da ni kazalnikov in poziva Eurostat, naj zagotovi strategijo za razvoj posebnih kazalnikov na podlagi kazalnikov Urada visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice (OHCHR) in Osnutka splošnega komentarja o členu 9 odbora ZN za Konvencijo o pravicah invalidov.

5.3 EESO poziva, da se v standarde vključijo jasna merila dostopnosti in mehanizmi spremljanja (grajeno okolje, infrastruktura, sodobna IKT, med drugim operacijski sistemi za tablične računalnike in pametne telefone ter mandat ES 376 o zahtevah glede dostopnosti izdelkov in storitev IKT). Invalidi bi morali polno sodelovati v vseh fazah razvoja standardov.

5.4 EESO meni, da je treba oblikovati močne sisteme za uveljavljanje, saj sedanji v Evropi niso uspešni.

5.5 EESO poudarja, da je v prihodnjo uredbo o skupnih določbah za strukturne sklade treba vključiti mehanizme za spremljanje, da se zagotovi spoštovanje predhodnih pogojev o invalidnosti ter polno sodelovanje socialnih partnerjev in invalidskih organizacij pri spremljanju.

⁽¹¹⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 116–121.

5.6 EESO meni, da bi morale evropske in nacionalne strategije izobraževanja v učne načrte šol in študijske programe univerz vključiti temo dostopnosti za invalide.

5.7 EESO ponavlja svojo zavezo, izraženo v prejšnjih mnenjih, da bo v okviru razvoja svojih dejavnosti kot političnega organa ustanovil usmerjevalni odbor za spremljanje izvajanja Konvencije ZN o pravicah invalidov.

5.8 Treba je spodbujati evropski sistem mehanizmov za certificiranje dostopnosti. V to bi bilo treba vključiti invalidske organizacije.

5.9 Razsežnost dostopnosti bi bilo treba vključiti v pravne in politične ocene učinka EU. Treba je vzpostaviti orodja za enotno spodbujanje vključevanja v vseh državah članicah.

5.10 EESO poziva k spremljanju izvajanja evropske strategije o invalidnosti v institucijah EU (vključno z EESO) in želi poudariti, da je treba zagotoviti dostopnost prostorov in informacij (fizičnih in elektronskih) ter upoštevanje dostopnosti v politiki zaposlovanja. Pregled strategije leta 2015 bi moral nameniti posebno pozornost temu področju politike.

V Bruslju, 21. januarja 2014

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE
